

Záznam diskuse na zasedání Učené společnosti České republiky dne 16. ledna 2007

Diskuse byla uvedena vystoupeními moderátorů, která lze shrnout takto:

Štulík: Dohodli jsme se navázat na diskusi ze září minulého roku, jejímž tématem byla situace ve vzdělávací sféře, zejména její vysokoškolské části, v Česku. Dnes se budeme věnovat pro nás všechny důležité oblasti vztahům mezi vysokými školami a Akademií. Inspirováni prof. Johnem budeme v dalším používat pro pracovníky těchto dvou typů institucí poněkud frivolních termínů školáci a akademici.

Protože prof. Kratochvíl je akademik a já jsem školák, usoudili jsme, že by mohlo být užitečné prezentovat náhledy z oblasti školské a oblasti akademické. Z toho vznikly poznámky, které jsme vám poslali předem. Můj pohled je obecnější, snažím se v něm zamyslet se nad vztahy mezi Akademií a vysokými školami. Prof. Kratochvíl se pak vyjádří k jednomu ze základních a často diskutovaných problémů, tj. postavení Akademie v doktorském studiu. Pak otevřeme diskusi. Vzhledem k tomu, že by se diskuse mohla stát později základem nějakého článku nebo stanoviska, bude nahrávána.

A nyní můj pohled, který snad je i pohledem všech školáků. Myslím, že ať už jsme školáci nebo akademici, shodneme se na několika zásadách. Měli bychom fungovat synergicky, směřovat k témuž cíli a s nejmenším možným úsilím vyprodukovat co nejvíce. Druhá základní věc je vzdělávání. Kdo si nevychová nástupce, velice brzy jakoby nebyl. Vysokoškolské vzdělávání by mělo být nerozlučnou srostlicí výzkumu a výuky. Myslím si, že vztahy mezi Akademií a vysokými školami zdaleka nejsou na té úrovni, na níž by měly být. Samozřejmě spousta z nás se vzájemně zná, velice často spolu krásně vycházíme. Jsou to však pořád vztahy založené na osobních kontaktech a s přerušením kontaktů zanikají. Často nedokážeme vytvořit dostatečně velký projekt, ač by to bylo žádoucí.

Jaké jsou možné cesty? Již od počátku devadesátých let se periodicky vynořuje myšlenka na zřízení ministerstva pro vědu a vysoké školy. Nedávno tento požadavek vnesl opět prof. Hořejší. Zřízení takového ministerstva by se nám školákům líbilo. V současném ministerstvu školství jsme jenom malou částíčkou a mnohdy nám není věnována dostatečná pozornost. Chápu, že pro akademiky to není lákavý návrh. Znamenal by, že mezi Akademií a vrchol státní zprávy by se postavil další stupeň. Domnívám se, že by se tato myšlenka prosadit dala. Bylo by to velice prospěšné. My ze škol bychom z tohoto opatření profitovali trochu více, ale to by se mi jako školákovi sobecky zamlouvalo.

Další otázkou je výchova doktorandů, o níž bude podrobněji hovořit prof. Kratochvíl. Mnoho kolegů z vysokých škol i já bychom preferovali širě založenou spolupráci spočívající ve vzniku společných výukových útvarů s tím, že Akademie by kladla větší důraz na výzkumnou stránku a školy na výukovou stránku. Akademie by se asi nepodílela na výchově bakalářů, ale zapojila by se v mnoha případech do magisterského studia. Nepovažovali bychom za vhodné přijmout to, co se nyní děje v Číně, kde vysoká škola vyprodukuje bakaláře a pak ho převezme a školí akademie. Bylo by také třeba upravit definici docenta a profesora. Všichni víme a všude je psáno, že je to hodnota vědecko-pedagogická. Často však převažují kritéria pouze vědecká a pedagogické činnosti není věnována pozornost. Důraz na co nejvyšší úroveň je samozřejmý.

V současnosti máme třístupňový systém vysokoškolského vzdělávání, tj. studium bakalářské, magisterské a doktorské. Dále chceme, aby absolventi měli titul Eurobakalář a Euromagistr. Tito absolventi by byli přijímáni všude v Evropské unii bez zpochybňování úrovně jejich vzdělání. To působí problémy vysokým školám.

Bylo by žádoucí, aby i u nás se rozlišovalo mezi tzv. „research university“ a normální univerzitou typu „college“. Školy typu „college“ by produkovaly velké počty bakalářů a výzkumné univerzity by vychovávaly méně absolventů se vzděláním podstatně vyšším. Víím, že to nezní populárně, ale domnívám se, že je u nás vysokoškolských studentů zbytečně mnoho. Všude se uvádějí statistiky ukazující, že ve Spojených státech má jednapadesát procent populace vysokoškolské vzdělání, zatímco u nás je to procent jenom asi dvanáct. Ovšem ve Spojených státech je college v každé vesnici a z nich ze všech vycházejí bakaláři. Tu nejvyšší úroveň má ve Spojených státech pouze doktorské a postdoktorské studium - do značné míry i proto, že Spojené státy skupují nadané lidi z celého světa.

Řada našich odborných středních škol, jako např. z mého oboru chemická průmyslovka v Křemencově ulici, se směle může měřit s leckterou bakalářskou školou. Proč by se tedy bakalářskou školou nemohla stát? S tímto návrhem jsem neuspěl. Bylo mi vysvětleno, že by to bylo velmi složité. Studenti by museli maturovat, pak dělat přijímací zkoušky atd. atd. Považuji to však za jeden z podnětů.

Komplexním problémem je, jak zajistit dostatečně vysokou úroveň překotně vznikajících nových vysokých škol. Zejména ve svých začátcích trpí tyto školy mnoha potížemi růstu a je otázka, jak zajistit jejich přijatelnou úroveň. V současnosti jmenuje profesory prezident republiky. Snad by ve jmenovacím dekretu mělo být napsáno pro kterou univerzitu je profesor jmenován, aby bylo jasné, odkud jmenovaný pochází, a bylo možné posoudit kvalitu.

Kratochvíl: Rád bych řekl několik poznámek k současnému stavu doktorských studií v Akademii. Předešlu, že při přípravě na toto vystoupení jsem si udělal statistiku kolik z nás členů Učené společnosti je školáků a kolik akademiků. Vyšlo mi, že akademiků je padesát, školáků čtyřiačtyřicet a pět kolegů působí v různých jiných institucích.

Vrátím se do začátku devadesátých let. Do té doby se postgraduální studium uskutečňovalo takzvanou vědeckou výchovou, která vedla k hrdému titulu kandidát věd. Někdy počátkem devadesátých let jsem prolistoval mnoho ročníků Věstníku České komise pro vědecké hodnosti, která tehdy byla pověřena organizací vědecké výchovy. Z údajů vyplynulo, že asi dvě třetiny kandidátů věd bylo vyškoleny na vysokých školách a asi jedna třetina v Akademii. V tehdejší situaci mohli na vysokých školách působit pouze kádrově prověření učitelé. Mnoho skvělých vědců bylo z vysokých škol vykázáno, avšak četným z nich se dostalo vlídného přijetí v Akademii. Například kolega Plešek je jedním z nich. To způsobilo, že disertace vypracované v Akademii rozhodně nebyly v průměru horší úrovně než disertace vypracované na vysokých školách. Možná že tomu bylo dokonce i naopak.

Jak je možno se přesvědčit na webových stránkách, v současné době máme v Akademii asi šestnáct set doktorandů. Počet vysokoškolských doktorandů se mi nepodařilo zjistit, ale předpokládám, že bude nejméně dvakrát, ne-li třikrát vyšší.

V roce devadesátém se kolegové školáci postarali o to, aby byl urychleně schválen zákon 172 o vysokých školách. Jeho dvaadvacátý paragraf ustanovuje postgraduální studium, které vede k akademicko-vědeckému titulu „doktor“, psáno Dr. s tečkou, a uváděnému za jménem. Příprav tohoto zákona se Akademie buď nezúčastnila, anebo její stanoviska byla totálně ignorována. Zákon se vůbec nezmiňuje o vědecké

výchově vedoucí ke kandidatuře. Představitelé vysokých škol a Ministerstva školství tehdy říkali: Dobře, v Akademii si dělejte dál kandidáty a na školách se budou školit doktoři. Samozřejmě bylo apriorně jasné, že dva paralelní systémy vědecké výchovy jsou naprostý nesmysl. Od kolegů školáků to nebyl příliš vlídný krok.

Tato situace trvala dalších osm let. V roce devadesátém osmém vyšel zákon sto jedenáctý o vysokých školách. Jeho paragraf čtyřicátý sedmý zavádí doktorské studijní programy, které vedou po obhájení disertační práce k akademickému titulu „doktor“, psáno Ph.D. Důležitý pro akademiky je paragraf osmdesátý první. Ten říká, že o akreditaci studijního programu může spolu s vysokou školou požádat též právnická osoba se sídlem v České republice, zabývající se vzdělávací a vědeckou, výzkumnou etc., nebo další tvůrčí činností. Tím bylo Akademii umožněno do jisté míry se na výchově doktorandů podílet. Ovšem studenti jsou oficiálně studenty vysokých škol a to i tehdy, když veškerou činnost spojenou se studiem zajišťuje ústav Akademie. Titul Ph.D. uděluje vždycky vysoká škola. Bohužel často je tomu tak, že vědecká úroveň té vysoké školy, která titul uděluje, je podstatně nižší než úroveň příslušného ústavu Akademie. Přesto titul uděluje škola a vykazuje tohoto doktoranda jako svého studenta. Ten systém v praxi nějak funguje, vztahy mezi školiteli na školách a v Akademii jsou většinou přátelské, i když ne vždy tak úplně. Ovšem vztahy mezi řediteli ústavu akademie a pány rektory a děkany někdy notně zaskřípou, bohužel.

Zmíním se o několika bodech, které my akademici pocítujeme jako ne příliš kolegiální ze strany vysokých škol. Některé vysoké školy požadují, aby oficiálním školitelem doktoranda byl pracovník vysoké školy, i když bohužel často tento školák nemá o tématu disertace nejmenšího ponětí. Je to funkce pouze formální, zatímco skutečný školitel, pracovník Akademie, má buďto titul konzultanta nebo školitele specialisty.

Také dosti pozoruhodné jsou ekonomické vztahy vysokých škol s ústavu akademie v doktorských studiích. Na každého doktoranda, který je registrován na vysoké škole, tato škola dostává od Ministerstva školství přidělenou jistou částku. Z této částky platí doktorandovi stipendium, z kterého doktorand těžko může existovat. Proto v Akademii doktorandům většinou dáváme určité zkrácené pracovní úvazky. Částky zbývající po vyplacení stipendia si vysoké školy ponechávají, ačkoliv na výchově doktoranda se kromě několika razítek a formulářů prakticky vůbec nepodílejí. Veškeré provozní a režijní náklady spojené se školením hradí ústavu Akademie. Například u Ústavu makromolekulární chemie činí náklady na režii a provoz na jednoho vysokoškola, tedy i doktoranda, cca sto padesát tisíc korun ročně. To při šedesáti doktorandech představuje částku kolem devíti milionů korun za rok, což určitě v rozpočtu ústavu není částka zanedbatelná. Od vysoké školy, která vykazuje studenta jako svého, na provoz a režii ústavu Akademie nedostávají nic.

Táži se, je-li toto z etického hlediska zcela v pořádku. Před pěti lety se Akademická rada usnesla zřídit v Akademii Komisi pro etiku vědecké práce. Do činnosti této komise jsem se zapletl. V důsledku toho jsem musel vyslechnout řadu přednášek a přečíst mnoho pojednání o tom, co to je etika ve vědě. Ve všech oněch etických kodexech a jiných dokumentech se říká, že jedním ze základních prohrěšků je vykazovat výsledky cizí práce jako výsledky své vlastní. A také nevím, je-li zcela morální přijímat odměnu za práci vykonanou někým jiným. Mám na mysli peníze, které školy dostávají, ale veškerou práci vykonávají a náklady nesou ústavu Akademie. Přitom, podle mého názoru, by se celá věc dala vyřešit poměrně jednoduchou novelou vysokoškolského zákona. Ta by ústavům Akademie, které úspěšně projdou akreditačním řízením, přiznávala právo autonomního uskutečňování

doktorských studijních programů. Proč je třeba se dožadovat mnohdy čistě formálního požehnání některé vysoké školy, často nepřiliš excelentní?

Bohužel však se obávám, že u většiny představitelů vysokých škol bude tento názor považován za naprosto nepřijatelný a že se asi nic moc nezmění. Ale alespoň za sebe musím říci, že tuto situaci považuji za neetickou a je mi líto, že ze strany představitelů vysokých škol se nám nedostává slechu. Když mluvím s řadou vysokých funkcionářů vysokých škol - rektorů, děkanů - často mi dávají za pravdu, ale veřejně se tento názor vyslovit neodvažují z důvodů pochopitelných.

Po těchto úvodních slovech proběhla diskuse, ve které vystoupilo patnáct členů Učené společnosti s celkem dvaceti příspěvky. Souhrny příspěvků jsou seřazeny chronologicky a diskutující jsou identifikováni pouze příjmením.

Grygar: Výhodou doktorandů na vysokých školách je možnost ubytování na kolejích. Jak by otázku ubytování svých přespolních doktorandů řešila Akademie věd?

Kratochvíl: Tento problém je jistě řešitelný. Mimo jiné, řada ústavů má ubytovny, které využívá převážně pro doktorandy.

Höschl: Toto je velmi stimulující téma. Na našem pracovišti se zmíněné subjekty spojují a přistupuje k nim ještě zdravotnictví. Mohu tedy posoudit, jak vlastně k vyrovnávání všech sil dochází. Pokud se problém nahlíží jako kompetice mezi Akademií a vysokými školami, pak je volání prof. Kratochvíla po spravedlnosti naprosto opodstatněné. Voláme-li však po synergismu, pak je to vlastně jedno. Je to jako domácnost, kde jeden chodí do práce a vydělává a druhý uklízí a chodí nakupovat, nic si nevyčítají a celkově domácnost funguje. Vím, že tento model nemusí každý přijmout, ale já v tom nevidím příliš velký problém. Škola činnost zúřaduje, ústav ji obstará a peníze, kterých není mnoho, se spotřebují na stipendia studentů, ať již přicházejí z děkanátu, nebo ředitelství ústavu. Ústavy musí využívat grantů na podporu postgraduálních studentů. My takto grantové projekty bez problémů využíváme.

Ilavský: Jsem z Matematicko-fyzikální fakulty. Zajímá mne, zda existuje statistika špatných vztahů mezi vysokými školami a akademickými ústavu. Mohu říci, že vztahy naší fakulty s Ústavem makromolekulární chemie a dalšími ústavu jsou přirozené a bez problémů – ústavy si podávají návrhy na školitele, oborová rada je schválí a vše běží bez velkých problémů.

Nyní následuje krátký úsek diskuse, kdy ze záznamu nelze určit jména diskutujících (přínejmenším dvou). Shrnutí: Bylo by dobře zjistit, zdali odpor vysokých škol nelze změnit. Myslím, že převážná většina rektorů a děkanů by měla pozitivní přístup.

Kratochvíl: Obávám se, že se mýlíte, protože při dobré vůli by tyto věci mohly být zakomponovány do zmíněného zákona z roku 1998. V tehdejších nekonečných diskusích byly, podle vyjádření účastníků z Akademie, vysoké školy zcela nepřístupné úvahám na toto téma. Od té doby uplynulo sedm let a myslím, že

představitelé Akademie tuto věc nepovažují za tak vážný problém, aby se jím intenzivně zabývali.

Říhová: Tehdy tato jednání vedl současný předseda Akademie, profesor Pačes. Zúčastnila jsem se asi dvakrát a bylo to složité. Myslím, že vysoké školy dostávají ještě další peníze na doktorandy, nad částky na stipendia. My máme asi 150 doktorandů a potřebné prostředky činí asi 10 milionů, což není málo. Domnívám se, že bychom především měli diskutovat o tom, proč od začátku platnosti nového vysokoškolského zákona není Akademie s vysokými školami rovnoprávná. Školíme, děláme to rádi, avšak máme pocit, že nejsme rovnoprávní. Já sama komunikuji s řadou vysokých škol, naše vztahy jsou přátelské, ale pocit rovnoprávnosti nemám. Myslím, že by studenti měli mít možnost vybrat si školicí pracoviště a to pracoviště by pak dostalo příslušnou finanční podporu.

Paleček: Myslím, že tato situace plyne z nerovnoprávného postavení Akademie a vysokých škol. Pokud toto nedokážeme změnit, pak bychom se stavem peněz neměli zabývat, protože vysoké školy by neměly zájem dát nám jakéhokoli studenta, pokud by z toho nic neměly. Uvedu příklad: začal jsem přednášet koncem šedesátých let na brněnské Přírodovědecké fakultě, pak mi to bylo zakázáno a od roku 1980 znovu povoleno. Od té doby mám základní přednášku, kterou jsem vybudoval. Nikdy jsem nebyl na výplatní listině fakulty, což by mi nevadilo, ale nyní existují programy jako Erasmus a Socrates. Obracejí se na mne uchazeči o mezinárodní výměnu, já to organizuji, ale pak se přijde na to, že nejsem zaměstnancem fakulty a převezme to některý kolega na škole. Připomíná mi to, bohužel, situaci, kdy jsem školil Vietnamce ve jménu soudruha ředitele, který byl jeho oficiální školitel. Situace s paralelními doktoráty a kandidaturami mi připomněla dobu, kdy jsem byl skaut a řekli nám: „jo tak teď tedy bude nadále skaut, ale paralelně bude pionýr“. Skaut zrušili za nějaký rok nebo dva“.

Hořejší: Mám dojem, že někteří kolegové z Akademie, kteří zde mluvili přede mnou, jakoby hovořili za celou Akademii či většinu ústavů. Za mně nemluvili, protože myslím, že většina z nás, kdo pracujeme na Akademii, jsme také trochu jednou nohou na nějaké vysoké škole, a že tedy otázka rovnoprávnosti vztahů není podstatná. Plně souhlasím s tím, co řekl kolega Höschl, že systém docela dobře funguje, a že bychom se měli snažit odstraňovat drobné nedostatky a nepouštět se do otvírání samé podstaty. Nechci tedy, aby Akademie v plném rozsahu zajišťovala PhD studium, veškerou pedagogickou a administrativní činnost. Kdybych byl studentem, radši bych měl titul PhD od Karlovy Univerzity než od Ústavu molekulární genetiky, protože myslím, že ve světě to má lepší zvuk. Považoval jsem tuto otázku již za vyřešenou. Snad bychom měli tlačit na to, aby studenti měli větší stipendia, protože současná jsou ostudně nízká. Pokud si vysoké školy nechávají část těch peněz, snad by se s trochou velkorysosti dalo uznat, že z těchto peněz zajišťují celou režii procesu. Myslím, že by bylo dobře, abychom nemuseli připlácet na stipendia studentů, ale provozní peníze nejsou tak podstatné. Hradíme provoz pro všechny, nejen pro studenty, z grantů, jak tady správně říkal Cyril Höschl. V této věci se tedy cítím spíše jako školák, než jako akademik.

Kratochvíl: Jen malou poznámku. Pane kolego, nejen vy, ale myslím, že i mnoho školáků zde přítomných vychází z předpokladu, že Karlova Univerzita, případně Masarykova univerzita v Brně jsou typickou českou vysokou školou, ale to je hluboký

omyl. V Česku je asi sedmadvacet vysokých škol a jenom jedna Univerzita Karlova a jedna Univerzita Masarykova a kdybyste měl přehled o vědecké úrovni na některých vysokých školách, kde máme registrované své studenty a oni jim pak laskavě udělí titul, možná že byste svůj názor poněkud korigoval.

Höschl: Myslím, že prof. Hořejší i prof. Kratochvíl posunuli debatu tam, kam jsem ji chtěl zavést již při svém předchozím vystoupení. Vidím problém jinde, než v tom, kdo obhospodařuje skromný rozpočet na studenty. V heterogenitě úrovně vidím daleko větší nebezpečí a devaluaci celého procesu, než v dichotomii školy versus Akademie. K získání stejného titulu Ph.D. na některých místech stačí úsilí, které na jiném místě téže republiky nestačí ani k bakalářské diplomové práci. Např. u naší společné oborové rady Akademie a Univerzity Karlovy v neurovědách má každý uchazeč při ukončení studia nejméně tři impaktované publikace a alespoň u jedné je prvním autorem. Když jsem totéž sledoval ve svém oboru v Olomouci, slovo impaktované se vůbec nesmělo vyslovit.

Jurečková: Naše země vždycky potřebuje sledovat nějaký vzor. Dříve se mladí vědci vzdělávali podle sovětského vzoru a zdá se mi, že to nebyl špatný vzor. Aspiranti se vzdělávali jak na Akademii, tak na univerzitě a nebyly v tom problémy. Dnes jsou doktorandi charakterizováni jako studenti a chovají se jako studenti. Musíme jim tedy přednášet a je potřeba, aby učitel měl širší rozhled. Na Akademii každý pracuje ve svém poměrně úzkém oboru a často nedovede studenta uvést do širší oblasti. Já jsem absolvovala aspiranturu na Matematickém ústavu Akademie, ale současně jsem již byla asistentkou na MatFyz. Máme hodně doktorandů, jsou výborní a jsou s námi v neustálém kontaktu, i když mají školitele na ústavu. Když něco potřebují, přijdou za námi. Takže mám poněkud jiný názor, než odpovídá výše uváděným argumentům.

Elleder: Souhlasím s Vámi a chápu Vaše pocity. Dost jsem se zasloužil o biomedicinské studium, které spojuje školy s Akademií. Vaše řešení je však nouzové a havarijní, protože vyjadřuje jakousi disproporci mezi školami a Akademií. Až budou vysoké školy financovány podle jejich kvality a ne podle počtu hlav, povede to ke zlepšení. Nyní každý, kdo chce zbohatnout, přijme pět set studentů a nezajistí pro ně nic, kromě výuky, kterou velmi těžko shání od kohokoliv.

Konvalinka: Tleskal jsem panu profesorovi, protože řekl, co jsem chtěl říci já. Úplně souhlasím s pane profesorem Kratochvílem, chápu jeho argumenty, ale jeho řešení bych nevolil. Nejsme jediní na světě, kde tituly dávají pouze vysoké školy a nikoli jiná kvalitní pracoviště. Např. Max Planck nedává tituly a je to nesmírně kvalitní pracoviště (zde je z auditoria poznámka, že některé neškolské instituce tituly dávají). Myslím, že kdyby Akademie žádala o akreditaci, vznikla by válka a s ní mnoho zlé krve. Navrhují tuto válku nevést. Vezměme tuto situaci pozitivně a uvažme, že vysoké školy mají silný motiv spolupracovat s Akademií, protože potřebují školitele a Akademie má silný motiv spolupracovat se školami, protože potřebuje studenty. Nebýt této situace, kvalita studia na vysokých školách by byla podstatně nižší než teď a atmosféra na Akademii by byla mnohem pochmurnější v důsledku vyššího průměrného věku pracovníků.

Hobza: Navazuji na kolegu Konvalinku. Mluvíme o synergii Akademie a vysoké školy a docházíme k tomu, co říkal pan profesor Kratochvíl: akreditace doktorských

programů na Akademii. Tato možnost existuje a my takový program máme. Nebude-li Akademie spokojena s doktorským programem, může si akreditovat vlastní, kde vysoká škola sice bude udělovat tituly, avšak program bude zajišťován pracovníky Akademie. Totéž lze učinit i s magisterským programem. Víím, že tento přístup funguje, protože oba programy máme na našem ústavu.

John: Bylo by mi líto, kdyby v této zbrojní diskusi zapadly některé věty pana profesora Štulíka, zejména tato: „Myslím si, že máme mnoho, přespříliš vysokoškolských studentů“. Já a mnoho mých přátel si myslíme totéž. Mám dojem, že nová vysoká škola má vzniknout tam, kde je společenství lidí tak vědecky vyspělých, že nemohou odolat, aby vědu nepřenesli na mladou generaci. Viděl jsem, jak po revoluci v roce 1945 pan profesor Bělehrádek zakládal hradeckou lékařskou vysokou školu – tam prostě nebylo možné univerzitu nezaložit. Vysokoškolský student se vyvíjí, mění se a dotváří. Pokud studenty vyrábíme mechanicky strojkem na maso, pak věda upadá. Já jsem přednášel imunologii, což je atraktivní pro mediky a mnoho jsem jich nadchnul. Přesto jsem se však žárlivě díval na Přírodovědeckou fakultu, kde začal přednášet docent a pak profesor Hořejší. Studenti byli přitahováni k vědci rodem a tak mohla vznikat dobrá škola. Je dobře, že zde Václav Hořejší skromně o vazbě k přírodovědecké fakultě a k jeho ústavu promluvil.

Smítal: Mám po ruce počty doktorandů k 31. říjnu 2005: celkem je 26 000 studentů, z toho na Univerzitě Karlově zhruba 7 000, Masarykově univerzitě 3 000 a na Akademii 1 600. Některé školy mají enormní počty studentů. Vysoká škola dostává finanční prostředky maximálně na čtyři roky studia daného doktoranda, kdy roční dotace je 32 000 Kč u humanitních oborů, 75 000 u matematiky, 90 000 u fyziky, 120 000 u chemie, plus stipendium plus 120 000 za absolventa. Nebylo by dobré konflikty vztahovat na Karlovu univerzitu a Akademii, kde je to v pořádku, ale některé vysoké školy nabývají značných finančních prostředků, také z různých fondů Evropské Unie, jdou rychle nahoru, ale nemají dostatečnou kvalitu. Myslím, že pan profesor Kratochvíl brojí proti této skutečnosti. V Praze asi takovéto školy nejsou, i když i zde úroveň někde není vysoká. Myslím, že by se nemělo dovolit, abych skolil někoho na nějaké škole, kde by však byl vykazován někdo jiný. My máme v Opavě několik školitelů z Matematického ústavu Akademie věd, jsou vykazováni a snažil jsem se i převést část dotace ústavu, to však není možné. Nemyslím, že by se měla převádět celá dotace, avšak příspěvek na režii, kterou se školením má ústav.

Šmahel: Chci promluvit jako předseda Vědecké rady Akademie. Chci podpořit pana profesora Kratochvíla a zdůraznit, že jeho názor není na Akademii ojedinělý. Situace je však mnohem složitější. Při nástupu do funkce před šesti lety jsem se domníval, že by se Akademie měla stát akademickou univerzitou. V anketě, kterou jsme uspořádali, zhruba třetina ústavů zastávala názor profesora Kratochvíla. Ukázalo se, že s řadou univerzit se nepodařilo navázat takové vztahy, jako mezi Akademií a Univerzitou Karlovou v biomedicině. Humanitní obory zůstaly poněkud stranou, protože v této oblasti má Akademie malé ústavy a spojení s Filosofickou fakultou je velmi těsné. Na půdě Vědecké rady nebylo možno dospět k jednotnému řešení a ztěžilo to bude možné i v budoucnu. Myslím, že je potřeba přesvědčit univerzity, aby přestaly hrát roli kolektivní obrany. Měli bychom přesvědčit velké univerzity, že toto je škodlivé především pro ně. Ať se potlačí neužitečné vynakládání finančních prostředků.

Plešek: Na rozdíl od pana profesora Hořejšího naprosto souhlasím se stanoviskem Pavla Kratochvíla. Z pragmatických důvodů může mít pravdu ten, kdo tvrdí, že to nějak funguje. Je to ale stav nemravný. Myslím však, že z dnešní debaty nemůže nic pozitivního vzniknout, protože vše je uzákoněno. Souhlasím však s tím, že profesor Kratochvíl toto téma otevřel a formuloval stanovisko některých neškoláků.

Elleder: Počty neznamenaají nic, důležitý je pouze počet dobrých doktorandů. Vždy by po určení tohoto počtu měla následovat analýza kvality. Víím, že někde tituly udělili zadarmo a na námitky odpověděli, že vědecká rada fakulty to schválila. Nemravný stav nemůžeme řešit havarijním řešením. Mravný stav nastane, až univerzity budou takové kvality, aby vzbuzovaly respekt Akademie věd.

Konvalinka: Uváděný počet 26 000 doktorandů je počet studujících, nikoli absolventů. Tyto počty se dramaticky liší, zejména na lékařských a právnických fakultách, kde poměr studentů k absolventům je devět ku jedné, protože nástup do doktorandského studia umožňuje další rok práce na pražské klinice a tak se hojně využívá. Myslím, že úspěšnost doktorandů na Akademii je řádově vyšší, takže počty jsou poněkud zavádějící.

Höschl: Myslím, že lze z etického hlediska těžko napravovat situaci, kdy školy dostávají peníze podle počtu studentů a kdy úspěšnost doktorského studia je měřena, zdánlivě plausibilně, poměrem absolventů ke studujícím. Takže vzniká tlak na snižování kvality, protože tím se zlepší tento poměr a prostředků je přiděleno více, neboli prostředky, alokované podle kvality jdou přednostně tam, kde se kvalita snižuje. Pokud se shodneme alespoň na tomto závěru, mohla by Učená společnost využít tento výstup z diskuse k vyvíjení tlaku na to, aby hodnocení kvantity bez ohledu na kvalitu už nebylo možným kritériem pro alokaci prostředků.

Elleder: Dovolil jsem si tuto problematiku shrnout v jednom článku. Zde pouze jednou větou: Pokud školy nebudou závislé na své kvalitě, můžeme vše zavřít. V naší zemi však tato snaha nemá velkou šanci. Snad jediné vojenská vědecká junta...

Závěr diskuse:

Štulík: Trochu mě mrzí, že se stále bavíme o jediné věci, i když možností užitečné spolupráce mezi Akademií a vysokými školami je více. Školy jistě musí zvyšovat důraz na svoji kvalitu, ale situaci nevidím úplně černě. Co se týče kvality studentů, těch skvělých se zájmem o věc je zhruba pořád stejně. Když se však celkový počet studentů zvětší pětkrát, tak se tam ti skvělí více ztrácejí. Myslím, že bylo užitečné slyšet různé názory a děkuji všem diskutujícím.